

Právo v době pandemické

V současné době jsme svědky toho, jak rychle může právo získat a ztratit respekt laické a někdy i odborné veřejnosti. Chaos a nepřehlednost právních předpisů a jejich novelizací jsou teď prezentovány v průběhu několika dnů. K čemu to vede? Opatření, která zpočátku valná část veřejnosti vnímala jako nezbytná a rozumná, se v průběhu pár dnů mění v nepřehlednou změť ve stylu „odvolávám, co jsem odvolal a slibuji, co jsem slíbil,“ což je styl, který patří do filmové pohádky a nikoli do reálného právního života.

Nechci vynášet soudy nad obsahem přijatých opatření, necítím se být povolána k tomu, abych posuzovala, zda je lepší variantou omezení pohybu osob a zavření provozoven obchodů a služeb, nebo chytrá karanténa nebo „promoření“ obyvatelstva. Vadí mi překotnost změn krizových právních předpisů, které mnohdy nebyly veřejnosti ani vysvětleny. Vláda nejprve vyhlásila usnesením nouzový stav a přijala řadu omezujících krizových opatření rovněž ve formě usnesení vlády, a to na základě krizového zákona. Vynechám odbornou polemiku o tom, zda je usnesení o vyhlášení nouzového stavu v souladu s ústavním pořádkem, zejména ústavním zákonem o bezpečnosti ČR. Nechce se mi ale věřit, že by se k těmto usnesením nevyjadřovali právníci, kteří měli krizový zákon nastudovaný. Přesto když se někteří odborníci začali opatrně vyjadřovat k případné možnosti odškodnění podnikatelů postižených krizovými opatřeními s odvoláním na § 36 krizového zákona, vláda bryskně nahradila opatření přijatá usneseními podle krizového zákona opatřeními ministra zdravotnictví přijatými podle zákona o ochraně veřejného zdraví. Z toho, jak se měnila doba vyhrazená nákupům seniorům, si dělal legraci celý internet – přitom opět myšlenka, že bude zajištěna doba, kdy si může nakoupit jen nejohroženější skupina obyvatelstva, má nepochybně rozumný základ, ale pokud se pak vláda snaží vyhovět ostatním skupinám, aby mohly nakoupit zboží před pracovní dobou a potom opět seniorům, aby si mohli nakoupit zboží „v akci“, stává se z rozumného předpisu akt vzbuzující útrpné veselí.

Rovněž zdůvodnění, proč vláda vyměnila svá krizová opatření za opatření ministra zdravotnictví, nebuduje v očích veřejnosti důvěru ve vládu a právní předpisy, které přijímá. Vysvětlení, že krizový zákon nezakotvuje nárok na náhradu ušlého zisku, ale jen náhradu škody na věcech či zdraví, má svou logiku. Je to názor představitelů státu a ti ho měli následně hájit u soudu, pokud by se někdo z podnikatelů přece jen nároku na náhradu škody rozhodl domáhat. Tichá výměna opatření podle krizového zákona za opatření podle zákona o ochraně veřejného zdraví je však veřejností vnímána jako úskok, který má stát zbavit jeho odpovědnosti. Svým postupem tak vláda posílila veřejný dojem, že se „bojí“, že by musela hradit podnikatelům ušlý zisk, a tak pokoutně mění právní podstatu svých rozhodnutí, byť jejich obsah zůstává zachovaný. Nejasný výklad § 36 krizového zákona se tak stal pro veřejnost zcela jasným. Když navíc veřejnost zjistila to, že některá opatření ministra zdravotnictví byla zveřejněna až poté, kdy měla nabýt účinnosti, její nedůvěra v právo se dále prohloubila. Jediný příklad na dokreslení – usnesení vlády č. 211 ze 14. března 2020 zakázalo prodej zboží a služeb v maloobchodě, ale současně konstatovalo, že se tento zákaz nevztahuje na prodej výpočetní techniky a spotřební elektroniky. Usnesení vlády č. 214 z 15. března 2020 tuto výjimku ze zákazu zrušilo. Usnesení vlády č. 238 z 16. března 2020 povolilo servis výpočetní techniky a spotřební elektroniky. Usnesení vlády č. 280 z 23. března 2020 zrušilo usnesení č. 211, 214 i 238. A takových příkladů můžeme najít celou řadu.

Americký představitel právní teorie Lon L. Fuller ve své knize Morálka práva definoval cesty, které

vedou ke zkáze zákonodárce. Zařadil mezi ně mimo jiné neschopnost zveřejnit nebo přinejmenším straně jimi dotčené zpřístupnit pravidla, která se mají dodržovat, neschopnost vytvořit srozumitelná pravidla, uzákonění pravidel, která si odporují nebo provádění tak častých změn pravidel, že ten, na koho se vztahují, se při svém jednání nemůže podle nich orientovat a konečně neschopnost dosáhnout shody mezi vyhlášenými pravidly a jejich uplatňováním v praxi, a uzavřel: „Naprostý neúspěch v kterémkoli z těchto směrů nevede jen ke špatnému systému práva; vede k něčemu, co se správně vůbec systémem práva nenazývá, leda snad v pickwickovském pojetí, podle kterého se i o neplatné smlouvě stále ještě dá říci, že je určitým druhem smlouvy.“

Legislativní práce není formalitou. Nedodržení jejích základních zásad může zhatit i zcela bohulibý úmysl tvůrce právního předpisu.



JUDr. Monika Novotná,
partner advokát, Rödl & Partner, advokáti, v.o.s.,
místopředsedkyně představenstva České advokátní komory

Text byl uveřejněn v EPRAVO.CZ Magazine 1/2020

Další články:

- [Proč musí obhájce u soudu mlčet?](#)
- [Advokátní úschovy a kolektivní vina](#)
- [Buřty, pivo a nenávisť](#)
- [Kolegialita jako klíč k úspěchu](#)
- [O co aktuálně usiluje vedení ČAK?](#)
- [O důstojnosti advokátního stavu](#)
- [O úspěchu restrukturalizace rozhoduje čas](#)
- [Stojí LL.M. za to?](#)
- [Verba docent ...](#)
- [Hodiny tikají každému](#)
- [Justice před soudem](#)